

Nr 190.

Af herrar **Kropp** och **Svensson** i Nyköping, om *skrifvelse till Kungl. Maj:t angående lagstadgad maximalarbetstid i hälsofarliga industrier och yrken.*

Vid 1908 års riksdag väcktes i Andra kammaren af herr Värner Rydén m. fl. en motion, nr 245, hvori efter en utförlig motivering yrkades: »att Riksdagen måtte i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning, huruvida och i hvilken utsträckning en maximalarbetsdag af 48 timmar under en vecka och 8 timmar under ett dygn må bestämmas för arbetare och biträden i industriellt och därmed jämförligt yrke, handverk, byggnadsarbeten af alla slag, transportväsende och därmed sammanhörande arbeten samt statens och kommunens arbeten och företag, samt att Kungl. Maj:t därefter må för Riksdagen framlägga de förslag, hvartill denna utredning kan föranleda.»

Motionen afstyrktes af det utskott, andra tillfälliga, som förberedande behandlade densamma, och den blef också i kammaren afslagen efter en längre debatt. Uti utskottets motivering heter det emellertid bland annat: »På anförda skäl anser utskottet synnerliga betänkligheter möta för bifall till motionärernas hemställan. Utskottet har därvid dock icke låtit sig ledas af den uppfattning, att icke staten både kan hafva rätt och plikt att ingripa till arbetstidens förkortande, där denna tids öfverdrifna längd ur hälsovårdssynpunkt innebär verklig våda för samhället eller individen. Men utskottet saknar skäl att i anledning af den nu föreliggande motionen ingå på denna fråga.»

Under debatten i kammaren yttrade en framstående industriidkare, herr Vennersten, efter att ha redogjort för de skäl han för sin del hade emot motionen, att hans betänkligheter dock icke finge fattas som om han ville motsätta sig en begränsning af arbetstiden, där sådan kan befinnas vara af hygieniska eller andra giltiga skäl nödvändig. Häraf synes framgå, att motståndarna till det i ofvannämnda motion framställda yrkandet likväl ansågo det ställt utom tvifvel, att en begränsning af arbetstiden i vissa fall är nödvändig, och särskildt utskottets yttrande synes tyda på att om det haft anledning att ingå på frågan om lagstadgad maximalarbets-tid inom hälsofarliga industrier, så skulle utskottet därvidlag tillstyrkt åtgärders vidtagande. Redan 1895 beslutade Andra kammaren, i anledning af en utaf herr F. Berg väckt motion, att i en skrifvelse till Kungl. Maj:t an-hålla, »att Kungl. Maj:t täcktes genom sakkunniga personer utreda, huru-vida och i hvad mån åtgärder äfven i vårt land kunna vara behöfliga och lämpliga för ordnandet af förhållandet mellan arbetsgifvare och arbetare beträffande reglerandet af arbetstiden inom sådana fabriker och andra industriella inrättningar, i hvilka arbetet genom sin art menligt inverkar på arbetarens hälsa». Frågan föll emellertid genom Första kammarens afslag. Vi vilja nu bringa denna fråga till förnyad pröfning af Riksdagen. Vi vilja dock därvidlag kraftigt betona, att vi, i likhet med motionärerna 1908, äro lifligt öfvertygade om nödvändigheten af statens ingripande i och för en reglering och förkortning af arbetstiden i enlighet med hvad i deras motion ifrågasattes. En af de viktigaste af alla skyddsåtgärder är förvisso en lagstadgad maximalarbetsdag, hvarigenom oerhördt mycket af de faror till lif och hälsa, som nu hota arbetsklassen, skulle undan-röjas.

Då vi nu ändock vilja rycka ut en del ur det hela, det vill säga för-orda åtgärder i fråga om arbetstiden inom *hälsofarliga industrier*, beror detta således icke på att vi för vår del vilja frånträda det af motionärerna 1908 framförda krafvet. Men då vi icke hysa förhoppning om att en sådan förändring i uppfattningen inom Riksdagen skett, att ett återupp-repande af detta kraf *nu* skulle krönas med framgång och då lagstift-ningens ingripande i fråga om arbetstidens begränsning inom *hälsofarliga industrier och yrken* synes i allra högsta grad trängande, vilja vi som sagdt nu föra fram den frågan. Vi skola anföra ett exempel, som tydligt åskåd-liggör, hur litet det oftast under nuvarande förhållanden tages hänsyn till arbetarnes lif och hälsa, och den risk dessa äro utsatta för.

Vid en filfabrik i Eskilstuna hade i april 1907 efter framställning från arbetarne träffats öfverenskommelse om en arbetstid af 48 $\frac{1}{2}$ timmar per vecka eller 8 $\frac{1}{2}$ timmar per dag utom lördagar, då det endast skulle arbetas under 6 timmar. Denna ömsesidiga öfverenskommelse förklarades skola gälla till efterrättelse till den 2 augusti 1908 med 2 månaders ömsesidig uppsägning. Det hade sålunda kommit till stånd ett formligt aftal mellan arbetarna och fabriksledningen. Den 5 maj 1908 blefvo emellertid sliparna vid ifrågavarande fabrik utan vidare tillsagda, att från och med den 6 maj skulle deras arbetstid *utsträckas* till 10 timmar per dag, det vill säga 59 timmar per vecka. Då de vägrade ingå på detta, förklarades de *afskedade*. Fabriksledningen förklarade, då man vädjade till aftalets bestämmelser, att man var absolut nödgad att införa den längre arbetstiden, för att sliparna skulle hinna undan för filhuggarna, som genom dem blefvo hindrade. Filhuggarna själfva, som ju borde vara omdömesgilla i detta hänseende, förklarade emellertid, att de icke förmärkt någon arbetsbrist. Då uti arbetsgifvarnas tidningsorgan på platsen, vid behandlingen af den uppståndna konflikten, med styrka framhäfdes, att alla fabriker i utlandet i genren hade 10 timmars arbetstid och med hänsyn till andra omständigheter, måste man beklagligtvis ovillkorligen komma till den uppfattningen, *att det i verkligheten var den korta arbetstiden, åttatimmarsdagen, arbetsgifvaren ville åt*, och att för det syftets ernående de andra skälen tillgripits. Alltnog, sedan lockout pågått hela sommaren, lyckades man efter många biläggningsförsök vinna enighet om att hänskjuta frågan till skiljedom. Skiljenämnden, som erhöll en för arbetarna olycklig sammansättning, afgjorde tvisten till förmån för arbetsgifvaren, det vill säga arbetarne dömdes till den längre arbetstiden.

Nu äro som bekant slipare- och smärglaryrkena och särskildt stockstensslipningen, som det här närmast var fråga om, de hälsofarligaste inom järnmanufakturindustrien med en, enligt statistiken, mycket hög sjuklighets- och dödlighetsprocent. Kastar man en blick tillbaka på raden af enbart i lungsot affidna slipare vid just den fabrik, från hvilken ofvannämnda exempel härleder sig, kommer man till följande resultat beträffande tiden 1893—1906:

	Född	Död	Varit slipare i	Ålder vid dödsfallet
Lars Svensson	1845	1893	12 år	48 år
Brant.....	1840	1893	12 »	53 »
Alfr. Larsson.....	1860	1896	8 »	36 »
J. A. Skott	1862	1897	6 »	35 »
Axel Svensson	1868	1898	5 »	30 »
F. J. Andersson	1850	1897	6 »	37 »
Otto Gustafsson.....	1869	1902	5 »	33 »
Ludvig Brunstedt	1863	1903	10 »	40 »
L. A. Agge	1862	1903	7 »	34 »
Axel Brunstedt	1866	1900	7 »	34 »
Otto Gustafsson.....	1875	1905	5 »	30 »
Sven Eriksson	1863	1906	3 »	43 »

Förutom dessa tolf i lungсот affidna, skulle från samma arbetsplats kunna ytterligare antecknas några personer, som under senare åren affidit i lungсот, men på grund af att man icke känner huru länge dessa arbetat i yrket, hafva de här icke omnämnts. Med denna under årens lopp vunna erfarenhet, borde det stått klart för vederbörande arbetsgifvare och äfven skiljenämnden, att yrket i fråga är i afsevärdt högre grad än andra yrken hälsofarligt, och att bland andra skyddsåtgärder, som inom detsamma äro nödvändiga för att neutralisera hälsofarans ödesdigra verkningar, äfven en kort arbetstid måste ingå. Det är ju nämligen sakkunskapens samstämmiga mening, att i skyddet mot yrkesfara bör ingå en väl anpassad arbetstid. Men här togs ingen hänsyn; arbetarna tvingades till underkastelse att vistas två timmar längre hvarje dag vid det arbete, som fräter sönder deras lungor, och i hvilket de äro dödsdömda. Detta är som sagdt endast ett exempel på hur litet det under nuvarande förhållanden kan tagas hänsyn till arbetarnes lif och hälsa. Att på annat sätt än genom lagstiftning råda bot på missförhållandena i detta afseende, torde vara omöjligt. De förluster samhället lider genom yrkessjukdomarna äro långt större än de som orsakas genom olycksfall. Någon svensk statistik öfver yrkessjukdomarnas härjningar finnes ej, och den enda utländska mera fullständiga läran vara den af professor Harald Westergaard uppgjorda, hufvudsakligen hämtad från England, i hans arbete »Mortalität und Morhidität». Vi an-

föra här en tabell, som med ledning af siffrorna i nämnda arbete uppgjorts af yrkesinspektör Th. Fürst.

Sammanställning af dödlighetssiffror för industriarbetare.

Yrkesgrupp		Relativa dödsfallssiffror enl. Westergaard genom sjukdomar										
		Summa dödsfall	i andningsorganen	i tuberkulos	i blodet	i matsmältningsorganen	i alkoholism	i urinsystemet	i nervsystemet	i kräfta	olycksfall	öfriga orsaker
Medeltal för befolkningen		1,000	224	192	132	58	13	44	102	47	56	132
1	a Stenhuggeri	1,176	307	269	137	42	8	29	75	58	120	131
	c Porslinsfabrik	1,706	668	333	227	66	9	63	123	35	20	162
	c Tegelbruk	741	201	84	105	44	8	32	79	45	37	106
	d Glasbruk	1,487	445	295	157	67	24	63	155	54	59	168
2	Gasverk	1,077	338	183	158	43	7	42	76	59	48	123
	Kolarbetare	1,528	472	215	221	78	29	50	98	56	144	165
4	a Smidesfabrik	914	233	159	136	54	10	48	85	45	33	119
	a Nyckelfabrik	925	205	223	104	45	9	50	108	45	30	106
	a Fil- & kniffabrik	1,412	421	336	153	67	12	62	109	58	36	158
	b Mek. verkstad	1,070	270	195	148	64	10	51	102	47	54	129
	b Vagnfabrik	1,040	250	187	134	53	9	68	105	50	44	138
	b Gevärsfaktori	1,228	325	324	153	63	29	8	105	57	20	144
	c Instrumentverkstad	977	206	240	105	66	9	49	94	43	29	136
	c Urfabrik	936	193	234	94	66	11	45	95	47	12	139
	d Metallindustri	1,111	281	238	137	62	10	54	101	49	34	145
	6	a Sågverk	768	154	123	124	43	11	33	77	58	35
b Träsvarfveri		1,088	276	250	137	50	18	36	109	42	36	134
b Hjulfabrik		778	172	134	103	53	9	30	96	34	27	120
b Snickerifabrik		979	217	248	135	45	14	43	90	44	23	120
7	a Yllefabrik	991	256	191	131	63	3	45	100	49	21	132
	a Bomullsfabrik	1,141	338	202	152	64	10	42	114	39	26	154
	a Sidenväfveri	921	227	194	126	50	9	44	86	43	16	126
	b Färgeri	1,370	363	261	194	74	10	56	128	52	40	192
	c Repslageri	928	267	219	118	42	5	45	45	55	38	94
9	a Skrädderi	989	195	271	121	59	12	46	98	46	22	119
	c Skofabrik	920	181	256	121	46	9	40	81	50	21	115

Y r k e s g r u p p		Relativa dödsfallssiffror enl. Westergaard genom sjukdomar										
		Summa dödsfall	i andningsorganen	i tuberkulos	i blodet	i matsmältningsorganen	i alkoholism	i urinsystemet	i nervsystemet	i kräfta	olycksfall	öfriga orsaker
10	Tapetserareyrket	1,087	271	193	135	59	15	53	101	62	62	136
11	a Kvarn	845	223	143	112	43	4	24	78	46	43	129
	b Bageri	920	207	185	130	66	11	49	69	45	25	133
	d Bryggeri	1,427	315	273	195	106	41	78	125	70	50	174
	g Slakteri	1,096	209	195	157	87	35	48	105	57	39	164
12	c Boktryckeri	1,096	214	326	133	65	10	52	98	48	19	131
	d Bokbinderi	1,060	218	325	115	43	16	47	74	60	11	151
14	Målareverkstad	1,120	224	217	142	53	13	84	131	53	52	151
	Timmermän	783	154	172	106	45	8	34	71	44	39	110
	Murare	1,001	251	225	130	45	10	37	83	45	54	121
	Taktäckare	1,322	315	255	179	45	16	82	80	63	133	154
	Jordbruksarbetare	613	115	106	83	40	4	24	51	36	39	109

Medeltalsdödssiffran för hela befolkningen är här satt till 1,000, hvar-
 efter dödsfallssiffran för olika yrken erhållit ett mot denna efter dödsfalls-
 frekvensen proportionellt tal. Dödsfallssiffrorna för de olika sjukdomarna
 relatera sig sedan till de totala dödsfallssiffrorna för de olika yrkena,
 hvarigenom vinnes, att samtliga i tabellen förekommande siffror äro direkt
 jämförbara.

Den stora variationen af dödlighetssiffrorna särskildt för tuberkulosen,
 som här framträder, kan endast förklaras genom den större eller mindre
 disponibilitet som arbetet inom särskilda yrken synes medfört, och det torde
 därför med fog kunna sägas, att tuberkulosen är en yrkessjukdom. Att
 så är förhållandet framgår äfven, för att taga exempel från vårt land, af
 lungshotens härjningar bland arbetarna inom järnmanufakturen i Eskilstuna.
 Den tillförlitligaste statistiken därvidlag torde vara Eskilstuna sjukkasors
 centralförsamlings sjukbesökares årsrapporter. Dessa visa för åren 1905—
 1909 följande:

	Dödsfallsantalet inom sjukkassorna.	Däraf i lungdot
1905	28	10
1906	43	12
1907	37	10
1908	43	10
1909	34	7.

Tager man äfven hänsyn till att den sjukdom, som näst lungdoten kräver de flesta offren, med ända upp till 9 dödsfall pr år, är lunginflammation, så framstår synes det oss tydligt, hur förhärjande järnindustrin är för hela denna industribefolkning. Att tuberkulosen framträder som en yrkesjukdom bevisas äfven af de siffror, som kunna hämtas ur ett betänkande, som afgifvits af kommittén för åtgärder mot människotuberkulos och hvaraf framgår: att medan iakttagna lungdödsfall pr 1,000 individer bland till jordbruksnäringen hörande yrken i medeltal är: för män 1,77 och för kvinnor 2,35, så utgör motsvarande siffror för industriella yrken för män 6,80 och för kvinnor 16,62.

Men för enstaka industriella yrken stiga dessa siffror rent ohyggligt:

	för män	kvinnor
så inom tobaksindustrin	17,02	35,62
porslinsindustrin	16,82	15,20
typografyrket	21,77	19,12
bokbinderiyrket	24,24	33,48.

Det anförda torde vara nog för att visa, hur vissa industrier mer än andra och mer än annat arbete predisponera för sjukdomar, där de icke rent af framkalla direkta yrkessjukdomar. Att motståndsförmågan mot sjukdomarna nedsättes hos arbetaren genom för lång och tröttande arbetstid ligger i öppen dag, och däraf följer att öfriga skyddsåtgärder, hvilka ju sällan kunna absolut afvända hälsofaran, bli förfelade, om icke samtidigt en afvägning af arbetstiden sker.

Lif, hälsa och arbetskraft är den förnämsta nationalförmögenheten; det åligger förvisso samhället att så väl som möjligt vårda denna. Därför är det också nödvändigt, att staten undersöker, huruvida icke en lagstadgad maximalarbetsdag inom hälsofarliga industrier och yrken är af behovet påkallad såsom ett verksamt medel vid yrkessjukdomarnas, särskildt tuberkulosens, bekämpande.

På grund af hvad vi sålunda anført, hemställa vi vördsamt,

att Riksdagen ville i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning, huruvida och i hvilken utsträckning en lagstadgad maximalarbetstid må bestämmas för arbetare och biträden i hälsofarliga industrier och yrken, samt att Kungl. Maj:t därefter må för Riksdagen framlägga de förslag, hvartill denna utredning kan föranleda.

Stockholm den 6 febr. 1910.

C. E. Svensson.

E. C. Kropp.